

הגהות והערות

קצתם להרב הגדול מו"ה אהרן פולד ז"ל מפפד"מ וקצתם מאתי המסדר.

אות א'

א 10. הראב"ד השני הוא ר"א אב"ד וכו' והוא חלמיד רבינו משה הדרשן ע"כ. וכן כהן על הראב"ד השלישי וכ"כ על הו"מ שהיו הלמידי ר"מ הדרשן (עיין 11 שח"ז ונראה ז' 14 ועיין ג"כ בנח"מ מ' 115) והוא מק"ס היוחסין ע"ש ז"ל דף ל"ט ע"ב. אבל זה ח"ל, כי ר"מ הדרשן היה בזמן רנח"מ של רש"י ובזמן ר"ש ג' בצירוף ורגמ"ה שנפטרו כולם בשנה שה"ל כו"מ ציוחסין ס"ס, וגם צעל הערוך הלמידי שהשלים ספרו שנה התק"א כוחו עליו צערו חלדניקי ז"ל. והרב אב"ד נפטר בשנת התק"ט כו"מ החארי בהקדמתו למ"ה אבנה ע"ש. יש מחלוקת עוד זמן פטירתו כעשרים שנה ויותר (עיין קו"ה ד' ד' ג' ד' ע"ב הערה ז'). ונראה שעדותם גם מו"מ ז"ל חמים דעים כי ר"מ ה"ל והרב רבינו יעקב מרומנוב ז"ל כהן וכו' ולי ל"ה אבנהם בר יעקב ז"ל הו"מ מחמ"א וכו'. ולדעת היוחסין ס"ס נפטר ר"מ שנה התק"ג, ובקורו רש"י כ"י משנה ה"א ז"ס כחוב התקנ"א ליוחסין ויחמ"ר אלהים א"ל יעקב כ"כ הפס"ס שד"ל ב"מ גיה האולר דף ס' ע"ב. ומק"ס הי"ק ל"ה מוכח שחי ר"מ עוד אחרי התקנ"ה שב"כ שס"י שפ"ד ורבינו שמואל ז"ל, והרשב"ם נפטר שנה התקנ"ה כו"מ ציוחסין ס"ס). ומ"ס ציוחסין שכת"ב אב"ד נפטר בשנת התקנ"ה ע"כ הוא ע"מ, כי הראב"ד הו"מ: חתנו שנפטר ערב סוכה התקנ"ה כו"מ בסוף ספר שבע יודיה וציוחסין, כוחו עליו חמ"א ז"ל, עיין חמים דעים ס' ל"ט וס' ל"ו. מכל אלה יראה הנראה שח"א שכת"ב הרב אב"ד ח"מ הדרשן כלל, וכ"ס הראב"ד המשיג בהפטר שנה התקנ"ה כו"מ, וכ"ס דכ"ס הו"מ שמי"ב ספרו המאוחר בשנת התק"ג, וכוחו ס"ס בנח"מ ונעט לפניו זה ובכל אופן שנים רבות אחרי פטירה ר"מ הדרשן. וכבר נעט והעיר ע"ז גם בגמ' ש"ר בחולדות רבינו נתן הערה מ"א ע"ש.

ואמנם קושטא דמילתא שכתבתי ס' היוחסין וכנראה למין גם מקריכ"א לדישנא שכתב ע"ז: ומגובלי תלמידי ר"מ הדרשן ל' משה העניו וכו' משה בר יוסף צן מרן וכו' לוי צן אחיו של ר' יעקב והגדול שבכלם ר' אברהם בר יעקב הקהל אב"ד ומכ"א והרב ר' זרמיה צעל החמור והרב ל' מנחם בר יעקב והרב שמואל בר משה והרב שמואל בר זרד והרב משה בר יודיה והרב ר' יהונתן הכהן והרב ר' שלמיה (ובקו"ה ל"ח ע"ב כחוב ל' שלמה וכן בקה"ד ל"א ע"ד) אבל הרב אברהם אב"ד צ"ד גדול שכתבם עכ"ל. הנה קיים אבל הר"א אב"ד גדול שכתבם וכבר קיים ואמר לנו כוח. גם השב"ח ל' לוי צן אחיו של ר' יעקב ולא קיים קצן מ"ז ע"כ ר' יעקב ואח"ה הו"מ, ואולי ז"ל וכו' עשה בר יוסף וכו' יעקב צן מרן לוי וכו' לוי צן אחיו של ר'

יעקב הו"מ וכו', וכ"י צן מרן לוי מנחם חמים דעים כנחה דוכתי כו"מ המחבר בנח"מ (341) ע"ש. וכו' משה בר יוסף ה"ר צנו של הראב"ד כו"מ צ"ס חמים דעים ס' ק"ז וס' קי"א ע"ש. והכו"מ שחולין בקו"ה פרק ועזניה קיחל לו הרב המונסקה שלנו כו"מ המחבר בנח"מ ס' ק"ל, ומשם נראה כמעט שה"ל רבו המונסקה של הר"א אב"ד צ"ד ע"ש. גם רבינו משלם בר יעקב היה רבו של הראב"ד כו"מ צ"ס חמים דעים כנחה דוכתי וכ"כ גם המחבר שלנו. גם הרב שמואל בר משה הו"מ נראה שהוא מ"ס הר"א אב"ד צ"ד חמים דעים ס' קע"א וז"ל: כל זה הענין נהגדר לנו ע"י הרב שמואל בר משה ז"ל שהנראה לנו פנים מדברי הרב ר' שלמה ז"ל ומח"ב עכ"ל. והר"ב משה בר יודיה הו"מ חולי הוא שמואל להראב"ד חמים דעים ס' ז' וכחן וז"ל: ולא זו בלבד אלא לריכוס לבס כי חאל"ק ועד ח"ו אלו לריכוס לבס עכ"ל. ושם ס' ע"ה השיב הר"מ בר יהודה לרבינו יהונתן הכהן, ובקוף ס' שבע יודיה כתוב ששנת ד"ח תתקפ"ח עלה רבינו יהונתן הכהן לירושלם ח"ו ע"ש, והלא כיוחסין שכתב שנפטר בשנת התקנ"ה ע"ש דף ל"ט ע"ב. גם ס' שלמיה הו"מ חולי הוא ל' שלמיה שמואל להראב"ד חמים דעים ס' ח' וכחן ס' ח"ל: כל זה קשה בעיני ולכ"י שהעמידני על חממת הדברים והאירעה עיני בנחמור מונסק עכ"ל (*).

מכל אלה נראה צדור דמנה חקורי מחקרו צ"ס היוחסין וע"ז נחמטרו הדברים עד שמונו פה תלמידי ר"מ הדרשן ותלמידי הלניויו ותלמידיהם יחד, (הרא"ש בנח"מ מרובה על עיקר דברי).

ב 11. הראב"ד השלישי ד"ה הראב"ד והראב"ע וכו' ועלה הראב"ד אל האלהים ש' ד"א תתקנ"ה. ע"ס הוא וז"ל תתקנ"ה ועיין לעיל הערה ח'.

ג 69. ר' אברהם הלוי ברובים ז"ל הוא הקדוש וכו'. ובקורא סדורו דף מ' ע"ב כחוב ח"ל: שהיה מזרז אלה העם בכל ע"ש על ענין שמיחה שנה שילחו ויבטלו מצי"ה ולא יבואו לסבל אח ששנה והיו קורים אחוה הרב צדוקים עכ"ל. ובקוף ספר קלו"ר ל"ס נדפס סקו"י שנת ז"ל.

ד 73. רבינו אברהם בנו של הרמב"ם וכו' והי אהרן וחמשים שנה ומחציה כמ"ש וכו' (עיין הרמב"ם ל"ה מדברי ס' היוחסין וכו'). ובס' מחזור עיניים סוף פקודים כחוב ח"ל: רלמי"ה ע"י הרמב"ם ז"ל על מק"ס ל"ה וכו' ובקופ"ה כחוב מ"י נכדו של רמב"ם ז"ל ח"ל: רבינו משה ע"ה צעל ס' זה נולד וכו' ולח"ה מרי צנו נולד אחר"ו לשערות ונפטר חתקס"ו לשערות, ואני דוד צן בנו של הרב זקני ר"מ נולדתי לחצי צנוללים אחק"ל עכ"ל, וכ"כ בקה"ד ע"ד ע"א והוא מן המ"ע ע"ש, וא"כ חי רבינו אברהם החזר שבעים שנה ולא ל"א ומחמ"ה. וא"ן לונד שהיה להרמב"ם צן שני שמי שבעים שנה וגם לו צן שמו

(* והלא בקו"ה שכתב צדק י"א ע"ה שהר"מ בר יהודה היה רבו של הראב"ד וכו' שלמיה הוא המשיג להראב"ד וכו כמו מנחמ"ס ס' חמים דעים ע"ש, כי בחוק ה"ס כחוב כו"מ ס"ס. ולמיון דיו"ן אי"ן נקסותא ח"ס זה אלו זה השולל ומשמי,)

הגהות והערות

חמק"ל — ק"מ (עיין לפי הערה א'). ומש' בשמ"ק (ד"א דף מ' ע"א) ד"מ היה ה"א ל"ע, כבר ביטל דברי המחבר ז"ל בעליו כמ"ס צלוח י"ד (עיין דבניו יעקב בר מלחי צמ"א).

יא. 219 רבינו אלעזר בע"מ רקח וכו' והיה בשנת ד"א תתקצ"ח עכ"ל. וכנה החל"ם שכ"כ ציוחסין ונראה לו דע"מ הוא וז"ל חמק"ס, וסמוכין שלו מש' תקנות ק"ק גרמייזא שכחבו סם מעשה הריגה אשה הרקם וצניו בשנת חמק"ל ע"ס. ולפי דעתי נראה דצרי ציוחסין עיקר, שהרי רבי יהודה חסדי רבו של הרקם נפטר שנה חמק"ז (עיין יוספין ל"א דקב"ט ע"א וכן ז' ל"ד ע"א) והיה הרקם תלמידו כעשרים שנה אחרי. ואולי נפל ע"ס צ"מ תקנות גרמייזא בזמן הריגה אשה הרקם וצניו וז"ל חמק"ל.

יב. 236 רבינו אשר בר יחיאל וגו' והשוכותיו הדרפסות וכתב מהר"א שטיין וכו' בחבורו של ש"ץ סימן תשע"ח ע"ש עכ"ל. ז"ל שלא היו השו" הראש"ל ביד מהר"א שטיין צדק שחס לפניו בכללים וחלוקי סימנים, ועיין הקדמה ל"ח איש פריקן למפתחה: סיום הראש"ל ר"י ט"ב — ג'. והמבוא בנתיקי הראש"ל שטיין בחבורו של ש"ץ סימן תשע"ח הוא בש"ס הראש"ל שפנינו כלל ד' ק"י ל', ושם נמקדו מביא עוד מחבורו של ש"ץ ס' השל"ם והוא כלל ד' ק"י ג' ע"ש.

יג. 237 רבינו אשר מלוניל וגו', וכנה הראש"ל ע"כ הוא בן דבניו משלם בן יעקב שהיה רבו של הראש"ל ומישה בני שמיכי הוא ליה וז' מה"ל' אשר ככתוב צ"מ ומקפות ל"ב עכ"ל. ואם כדברי בן הוא איך לחלק עוד את ההולך אחריו אללנו (138) לגדול צפ"ע כי הוא הראש"ל ונלוניל מה"ל' וק"ל.

אות ב'

יד. 1 רבינו בחיי וכו' וחסנו שנת חמק"א לא אלהי החמישי ע"כ, וכ"כ צמ"ב (עיין חובת הלבבות). אבל נחלק לו זמן המעמיק הוא ל"י אהן הזון בזמן המחבר שמי צלחן סקק שנים רבות לפני זה כמ"ס בג"מ ש"ר שחוללה ל"כ בעל הערוך הערה ח' ע"ש.

טו. 3 רב ביבי גאון, ל"כ בצפ"ר הקצלה להראש"ל, אבל בשמ"ב רב שריח גאון ציוחסין וחפש עניינים כחזו רב צינ"ו.

אות ד'

טז. 5 רב דוסחאי גאון, לא נמצא גאון בשם זה בכל השיבות רש"י לא ציוחסין ולא צמ"מ, ואולי הוא רב בוקסנאלי (ובצמ"מ: בוקס"ל) או מר רב יודאי ומגויס סומעניאל.

אות ה'

יז. 3 רבינו יחיאל גאון וכו', בשמ"ל רש"י מה"ל' נאלצו בקורא שלשה גלוניס בשם ז"א: א) מר בייל"י בר מר רב מלחי. ב) מר רב בייל"י בר מר רב חנינא (ובצמ"מ: מנייה). ג) מר בייל"י בר מר נענדואל, והמחבר לא סיים קצת על מיי נעלשין בשל מדברותיו.

יח. 11 מ' העשל וכו' שהגאון עיר וקדיש מהר"ן שפירא חיה וקן מאד עכ"ל. אבל

דוד, חלח המאצ"ר שלנו בעלמו כחז צמערבה ל' קי' צ' חז"ל: רבינו רוד בן ר"א בן הרמז"ם נולד בחזן ונלכ"ס שנה חלף חק"ל לטערוח כ"כ בסוף ס' גמרה ל"ה להרמז"ם כי עכ"ל והוא כמ"ס צ"מ מחור עינים מה"ל. ועוד שלא נוכר בשום ס' מקובלי המדות ולא מהרמז"ם ז"ל עלמו שהיה לו עוד בן שמי. וכן זה חרוק שיהיה לפיכס בן צ"ס אחד ונולדו צמקוס אחד ונשנה אה"מ, ושיניה יכנהו זמן תולדות אצווס וזמן מולידוהו, ושיניה צמקוס ס' יקב"ס הרמז"ם ז"ל על מש' ר"ה.

יח. 130 רבינו אהרן הכהן מלוניל היו שנים האחד ציוני הרמז"ם והוא נחש לחבמי לוניל שהצינו להרמז"ם כמ"ס בשמ"ל פלך הירוד ולעניו השיב הכו"ה על הרמז"ם. והשני הוא צמ"ס אצרוסו סיים אה"מ היעש"ל (החל"ם).

יט. 132 הרא"ה הרמב"ם וכו' ועלה לשמים של מ' וכו' ד"ה מרגלא ברב"ע בפ"מיהו וכו' ויש לפקפק קצת דעל הירוב כשמוכיר הרמב"ן כותב ז"ל וכמה פעמים כותב מפי כורי ישארהו אל וכו'. הפקוקו הזה אינו יודע מה עינ"ו, כי אחרי שהראש"ל נה נשמה שנה ל"ב ולכל המדות נפטר הרמב"ן שנים רבות לפניו, א"כ שפיר מלי למויר עיניו מפי מורי ישמרו אל בעודו חי ונבש"ן ז"ל אחרי מותו וק"ל.

כ. 148 רבינו אהרן הוא בנו של ר"י בעל החו"מ וכו'. מ"ס חמי"ס דפי"ס ס' ה"א נראה שנפטר על פני אציו, (החל"ם), אבל מה"ל' ס' ה"א לרוב"ס שהוא ל"י חוקן כי לא נאמר שם מי צעל דברים. וחל"ס צמ"י ל"ב מוכח בן נשדוד דצחוק הדברים כחזו סם ור"ל: כבר בהפתי זה כמה שנים צמק"ס בני ז"ל וכו' והוא ל"י חוקן ככתוב סם צמק"ס ע"ש.

כא. 159 רבינו אליהו חוקן ניסו של הרב האי גאון עכ"ל. וכנה הראש"ל וז"ל יש עוד ל"א חוקן מפלרי"ס שהיה צמק"ס ר' שמוען גדול ככתוב צ"מ מכתבים של ק"ק וירמיש עכ"ל. אבל ל' אציו מפלרי"ס לא נקרא חוקן. וכן חלך חוקן שהיה ל"א גיטו של רש"י לא היה לו ע"ש אצונו כ"א ע"ש משפתחו כנראה מאלוהו ש"ן שחמ"ס ח"ע צמ"ס הנחמ"ס ע"ד פ"עמי"ס אליהו חוקן חזק וכו', ועיין צמ"י ביה האולך להחכ"ס שד"ל דף ל"ה ע"כ.

כב. — צמ"ד — תיקן אזהרות למצות והחייקו בהם אחזבי אשר באשכנו ופולין עכ"ל וכן כנה צמ"ב ר"ח (עיין אזהרות צמ"ב). וז"ה"ס כי אזהרות ל"א חוקן חמל"ס אמה יתגה חכי והמייקו צמ"ס צ"י נכנה כנראה חמק"ז עיין ל"ב וצמ"ס בצמ"ס דוכת', ואזהרות של אשכנז וטולין חמל"ס אשה הנחלה כנודע, וע"י דבני הר"ו היירמני"ס צמק"ס לפני החלוצות.

כג. 199 ראב"ן ד"ה הראש"ל נפסקו וכו' ואנן בעניינותי אמינא דראב"ן הפליג בוקנה וכו' שהירו וכו' כתוב על שטר שנכתב שנת תתצ"ג וכו' וכו' וברך ק"מ (כל"ל ובעיני"ס ע"א כתוב בטופסו גיטין ה"א ושבע וכו'). כבר הציג ע"ל החלון מהר"ז מנגלי"ס בהקמתו למחור קצתן אהר"ן סלחונש"ט חק"ס"ז וכנה ימ"ש צמק"ס גיטין ה"א ושבע הוא זמן המעמיק ס' סנדקס ממנו ע"ש, וכן הכתיב צמ"א לזכות דברי הר"ו היירמני"ס דח"י זייניה על דברי המחבר שלנו הולנה. ומהו רלוח"י ס' הישר ל"ה"ס י" סל"ז שכתב ב"ך פירש הכ"י ל"ישיור דמנגל"ס ל"ע, הא למדה דהראב"ן נה נפשים לפני רבינו סם, ולכל העדות נפטר ל"ה צ"י שנה

ודע כי לדעת הרמב"ם עולים יפה דברי רש"י שם
דרכ יהודאי וחמיו (דכ דוחיא) היו גאונים דתמי מתיבתי
צפוקא חסי, וכך דוחיא היה לנאון בשנת ר"א הקל"ב.
ואין לירך להוסיף עוד עשר שנים לנאונות דכ יהודאי מפני
זה כעשת הרמ"ם ש"ר בחולותו דצינו נתן מענה כ"ד ע"ש.
ועיין ג"כ בקושר"ד ג' ע"ב הערה א'.

כד. 17. רבינו יהודה בן הרא"ש וכו'. ה"ל יהודה בן
הרא"ש כוכב צמ"ח הריב"ש שהשיב אליו
והוא הנהגו בשנת קפ"ח, אבל הרי"ן בן הרא"ש נפטר על
משכבו בשנת ק"ע, ואינו כחוק ל"כ שהראשון נשא את
צמ"ח ושהשני היה עין צמ"ח בשנת קפ"ח והנהגה על
ק"ה (הרא"ש).

כה. 69. רבינו יהונתן הכהן וכו' כתבו שהי' מחבמי
לניול ובזמן הרמב"ם עכ"ל. כן עייק
והלך כו"ש המהר"ם מהלמי י"ע הדקנ"ט (ע' צמות
מ' 115) ועמ"ל סה"י א'.

כו. 89. הריטב"א וכו' והרב יד מלאכי וכו' הוכיח
דגם הרמ"א רבו של הריטב"א וכו'.
זה ח"א כי הרמ"א נפטר שנת ה"א ור' וקדיס עונא
להריטב"א (הרא"ש).

כז. — ד"ה הריטב"א חיבר פי' להלכות הרי"ף וכו'.
כבר הודיעו זה דבר שנים כי מי'
הריטב"א על הענין הס' פי' על הרי"ף והמדיקס לא ידע
דוק ומשנה (היל"ל).

כח. — ד"ה הריטב"א כבר כתבנו וכו' וכבר נדפסו
באורי הריטב"א על ה"ל נדרים
להרמב"ן עכ"ל. אינו נראה שהוא מהריטב"א לפי שחזר
כמה פעמים לנ"ש הגאוןי בשנו, כמו ד"ש פקד השומעין
ד"ה היו מן השוק ע"ש ובגמק"י, וגם קולא להל"א רבי
קסא ולא כן להרמב"א. וכן ד"כ' ע"ד וז"ל וכן היה דאורז
חלמינו דצינו צמ"ו ז"ל צמ"ס קרונו. החכם ר' יונה צר
יוסף ז"ל ולפי השיטה המדמה מפי הר"ר שלמה נר"ץ
וכו'. ואולי הוא דון אשתרוק שלמיני הרמ"א ומונח בשמו'
הריב"ש (היל"ל).

כט. 135. רבינו יוסף טוב עלם כ' בקוה"ד שהיה
בזמן רש"י ורבינו שמחה תלמידו-
וגו' והיבר חבורים וגו' והובאה השו"ב והל"ל מ"ם
שלו וגו'. כבר נודע כי שמי' ל"י טוב עלם היו, כהרמב"ם
צינו דכ ה"ל גאון ונחלק עם ר' אליהו הזקן גיטו של ד'
ה"ל גאון בענין הקרונות כו"ש צ"ל' הקל"ר וממ"ס הג"ל
צ"ה"ס חש"י צ"ה"ס ס"א ק"י י"ב (ומסר ס"ם מל"ס ס"א ק"ן
צענוח), ורש"י מצינו בכהונות ד' י"ד ע"א, ובמזו"ק ק"ד
ר"ש ע"ב ראה השו"ב מכה"ס ידו ומתב' על"ל ז"ל: והשני
היה חבירו של דצינו שמהו תלמידו רש"י והוא המכ"ר
צ"ה"ב' וז"ל: מהל"ס כו"ש צפ"ס, ור"ס ש"מ"ס לפניו כו"ש
ב"ס הישר לר"ם ק"י חפ"ן, ועיין הקדמת הרמ"ם ש"י"ר לחשונות
הגאונים קדמונים ק"י י"ד ובס"י ביה האול"ר להרמ"ל ד"ה
ע"א ור"ע ע"ב. וזה י"ל ראשונה צמ"ס קוה"ד ועריצב
שניהם לחמד ואחרינו נחלק בגאון המהר"ם שלמו ואחריהם
הרב הקטן ממרי"ע לונ"ך ור"ס צ"ה"ל ה"ל המענין ענין,
עיין חולותו רש"י ד' ו' ובספרו על המדקס"ס לר' ס"ן
הערה ס'.

צ"ה"ס שלמו ז"ל ל"ק' ונ"ע על הפלח ומר"ס
מנוצח דמ"ס נפשיה בן וי"ה שנה ולא היה זקן מאד כנ"ל,
שכח א"ס וז"ל: נתן ס' ולקח חלון חלקים השנייה
וגו' ובאה השמ"ס בחוקפ"א דיווח וגו' צ"ג מנחם וגו' צ"ה"ס
שנה ה"ר א"ס טוק רומה שנת נתן בן א"ל מהר"ר ש"למה
וגו'. וקמוכין לוח שהוא היה נכד מהר"ר ש"פ ר"א מהרמב"ם
צ"ה"ס אחרי שפר וניצח שפרים שפטרם בשנת של"ז כו"ש
המסר צ"ה"ס ל' (34) ע"ש, ובספר ונ"ע ע"ה"ס צ"ג ח"י
שנה מצינו ונציח ד"ס שש"ע שמו, וכנראה מזה שלל
הכירו וקצבו לשמוע שהוא נשא את שמו.

ומכאן משנה ג"כ לנ"ש המהר"ם צ"ה"ס ל' שמהר"ן
שפירא נפטר בשנת של"ד ע"ש (35) וליה"א כי נפטר בשנת
של"ג כמש"ל.

— צ"ה"ד — ובנו הרמ"ם שאול רב בקראקא ובנו
הבנו ליב וכו'. ובנו של הרמ"ם שאול
היה ג"כ הרמ"ם העש"ל ז"ל ש"י חב"ד ור"מ פ"ק ויולנ"ל והיה
מנוסחו כבוד פ"ס עירכו ל"ו חלול הק"ט לפ"ק. ועיין
צ"ה"ס בני הרמ"ם ז"ל ל"ש"ע ח"ה עם צ"ה"ס גאון וממ"ס
הרא"ש ש"ש פ"ה על כ"ס הרבנות למעלה ומעט"ס שנה.
וכנראה שהי' גדול בשנים מחמיו הרמ"ם ליב הנו'.

אות ז'

כ. 14. רבינו ורדיה הלוי אינו מוזכר בספר המאור
להרמב"ם עכ"ל. אין תימה דזה כלל
כי הרמ"ם היצ"ר המפורז בשנת קמ"ט המהר"ם
לעיל, והמז"ס חיבר ספרו הי"ד כשלי"ט שנה חס"ז כמנוצח
צ"ה"ס ומה"י מקומות. ועיין ביוסוף וז"ל וקוה"ד וכו'.

כא. — ש"ס צמ"ק ח"ד — ובסוף שבנו יהודה כחוב
דנח נפשיה דהרי"ף שנת חתקמ"ו
עכ"ל. אבל מהקדמתו להשגותיו ע"ס צמ"ל נפטר נראה דמ"ס
נפשיה אחרי הרמב"ם העש"י הנפטר ש' חתקמ"ט כו"ש
צמ"ק ס' שנת יהודה וב"ס היוסוף, ועיין לעיל הערה א'.

אות ח'

כב. רב חמאי גאון, נשמע ממקומו צפ"ס ה"ק' ומכ"ר
מהמהר"ם שלמו צ"ג מקומות (עיין צ"ה"ס
מנוסח, ס' העיין קבלה), וגם שמו לא נחלף בקרב הגאונים
בשנת רש"י הנו'. ואולי הוא נר' איזנונא צ"ר נר' אצ"ה"ס
שהיה לגאון צפ"ס ונפשיה שנת ד"א חתק"ט, או נר' צ"ר איזנונא
צ"ר נר' נר' מרדכי הכהן שהי' לגאון צפ"ס שנת ד"א
חתק"ט, ושניהם לפי נוסח הס"ל, אבל צ"ה"ס קמו"ס כבוד הראשון
איזנונא והשני איזנונא עיין ס"ס.

אות י'

כג. 8. רב יהודאי גאון וכו' וסני נהור הוה והי'
בשנת ד"א חתקמ"ו וכו', וראיתי בס'
כ"י וכו' והיה בשנת ד"א חתק"ט עכ"ל. מ"ס בשנת ד"א
חתק"ט ובכ"י צ"ל חתק"ט, אבל לפי נוסח השו"ב רש"י
צ"ה"ס ה"ס בשנת חתק"ט — י"ח. וז"ל נוסח הס"ל ה"ס
בשנת חתק"ט, והרמב"ם ל' ב"ס הקבלה שפטר שנת ד"א
חתק"ט, ואחרי שמי' גאון היו ג' שנים וממלה ח"כ כמק"ד
שנת חתק"ט — כ'.

הגהות והערות

לש 437. הר"י פלג. הוא ל' יוסף ו' פלג כמ"ט ביוחסין ד"ל לז"ע ע"ב ובתנאים נעים סי' ז' כחזו זן פלגת ושם סי' כ"ג אכן פלגת ובקמיון מ' כחזו זן בילגת ונכלה שהוא הוא.

מ 438. מהר"י קרמי. הוא ל' יוסף וידי' קרמי צ"מ כקף כתיים המוכר צפנים צמקומו ע"ט.

אות כ'

מא 1. רב כהן צדק נאון. בחשו' רש"ג הנו' נמלא צ' גאונים בשם זס: א) רב כ"ל בר אבונאי (ונוסח הס"מ איבונאי ובס' הקבלה איבונאי) והיה לבגון צבוקל בשנת ד"ל ח"כ (לפי נוסח הס"מ ויוחסין ד' קושט', וביוחסין דפוס קרקלף וזמ"ד נשמע בגלון ח' ועי"ז ספר י"ד שנים. עיין הקדמות הג"מ ש"כ לש"ת הגאונים קמזונים ד' דברין ל"מ ע"א). ב) זמ"ד רב כהן ל"ק זן רב יוסף והיה לבגון צפונזיחא בשנת ד"ל ח"כ. וחספ"צ. ואפשר שזו כוונת המחבר גם כן בש"ס ח"מ"ז (2) ואפשר דליתו ניהו רב כ"ל בגלון וכו' ע"ט.

אות ל'

מב 17. ר"ה מהר"ל מפראג נודע וכו', ולעת זקנתו רצה לילך לפיוזן ואח"כ הלך לקראקא והיתה מנוחה כבוד שם בקראקא ע"כ. ובחוליות רש"י לנהר"ט לזון כחזו צמפער צפתא, וכחזו ע"ז הסכס כ"ס צלחק זול"ן כ"ו סוף צשה"ט ס"א ואחזנו כחזנו שם על הגליון כי העמיד כיסא לו, יען זכינו לבקק אח קצרו צפראל ועל הנפש הצנוי לתלשיות שם מרזח כי נאסף חל עמו בשנת שס"ט ע"כ שם ד"ג ע"א. ואכתי לא מולחתי צשה"ט ס"א מוקס שם מנוחסו כלל. ומ"ט נכפער צקראקא הוא בול"א ז' כרסום צפנים ע"ט. ועיין ב"כ באות מ' מהר"ל איקנאלק ד"ה ועשה אחת אגיו וכו'.

אות מ'

מג 12. רבינו מאיר וכו' הרמ"ה חבירו של הרמב"ן ע"כ. צשי"מ כחצוה דף י"ח נמלא דהרמב"ן והר"ט שאלו להרמ"ה וא"כ נכלה שגדל מוסס וכן קש"ש מו"י שנפער ח"א וז' (הרמ"ט).

מד — ר"ה ודע וכו' והרמ"ה הוא תלמיד ר"י מווינא איר זרוע ע"כ. שגהה היא ווס"ס"ס בר צירן נחה"ק לו צהרמ"ה (הכ"ל). ונכלה שצדרי המחבר נחיש לוקח הוא צעל קוה"ד ש"כ משם רצינו ירוחם ע"ט ד"ע ע"ב, או גם הוא לקח מרי"ו עליו וטענים הגדולים צשוו צמ"ט שצ"ט חלק חלם כחיו י"ח ח"ב שכחזו שם וז"ל: והרמ"ה כחזו צה"ל אצלזו שלו כחזו הכ"י מוויילא מוכי וכו' והרמ"ה חלק עליו וכו' ע"כ הרמ"ה עכ"ל הכ"י. ולפי שכחזו צו ב' פעמים הרמ"ה אישחמיז לזו כרנע צל"ל הכ"ס או מהר"ס שהוא היה חלמיז הכ"י"ז והוא סיכר ה"ל אצלזו כנודע ולא הרמ"ה.

מה 16. הרמ"ך וכו'. והי' בשנת ד"ל חתקל"ס כ"כ צשי"ט ומקובל צ"ק דף ל' ע"ז ע"ט (הרמ"ט).

ל 208. רבינו יעקב בן הרא"ש ד"ה ר"י בעה"מ נסע מאשכנז לבוא לא"י ובעיר כיאו' נחבקש וכו'. אכל חספס אצני זכרון מוכח שנפער צמפער ונוסחו כבוד צעוליוטולא אכל אציו החל"ט ז"ל וע"ט נוסח ונצטרו צ"ק ז', וז"כ בחשו' הרשב"ץ סכ"י סיכר העורים צעוליוטולא (הרמ"ט). וכ' צה"י דע"ח ע"ז דעיר כיל"ו היה עש"י"ח רחוק מווינא זיוס ח' עכ"ל.

לא 244. ר"י בר מכיר וכו'. והוא חלק על הרשב"ץ צענין חסרס הידוע כמ"ט צ"ק מנחס קנלווח מנחס ל"ע ע"ט (הרמ"ט).

לב 291. ר"י בר אשר הלוי ד"ה ודע שכתב וכו' דמפורת בירו' הר"י הלכן הוא ר"י הבחור והוא ריב"א ע"כ. שגהה היא כי ר"י הצבור היה לרפ"ז ור"י הלכן היה אשכנזי מפרלח אחיז סל ל' פתחיה צעל חסצו והי' תלמיד ר"ח וקדים עובא להרז"ל"א (הכ"ל). אכל ר"י הצבור הוא אחי הכ"ס משא"ק שהיה גם כן תלמיד ר"ח כנודע (עיין קוה"ד ד"ד ע"ב). וא"כ לא קיים ר"י הלכן עובא להרז"ל"א. ומ"ט זה למוד זה למוד.

לג 399. מ' ישעיה סג"ל הורוויץ וכו' ועלה לעה"ק מבריא תוב"ב והיתה מנוחתו ודלא כמ"ט ב"ס קוה"ד דף מ"ז ע"ב (דצירוסלם מנוחתו ע"ט) וכו' ר"ה הגאון בעל של"ה א"א לע"ה ירושלם ח"ו שנת שפ"ב וכו'. ובס' מ"ע ע"ט מולא צ"פ ויחא חספס על הגלון חסדיר ל' ישעיה משא"ק שנפער צירוסלם ח"ר"ב ס"ט לפ"ק, וזה חספס לדעת קוה"ד מצוקס מנוחה וסוחר דעת המחבר שלנו גם צמון שעריתו. ומ"ט נאחזנו דצרי המחבר וז"כ בהקדמות קדור שער השמים, וחולי חרי הוו או ע"ט צ"ק מ"ט ע"ב וז"ל שנפער צעציר"א ח"ר"ב שפ"צ וכדומה.

לד 430. הר"י ו' יחי"א בפסקיו וכו'. מלחתי צ"ק ל"א דע"ז ע"א שהוא ל' יוסף זן שגהה ו' יסייח וז"כ צ"ק דצרי הימים לצני יסייח ל"כ"א כרמולני.

לה 433. מהר"ן מניר. לפי חקקתה המחבר הוא ל' יחאק ו' מניר ע"ט: ובשה"ג ח"ב ל' ספ"דו עירכז הנסכר אחרו וז"ל ר' יעקב צר עניכ והיו לנחס צירו ע"ט ל' קצ"ו סי' ח' וע'.

לו 434. הרב מהר"י סכנדרני. הוא ל' יוסף סכנדרני כמ"ט צקוה"ד דף ל' ע"ב.

לז 435. מהר"י סמוט. הוא ל' יעקב כמ"ט צקוה"ד דף ל"ו ע"ב ח"ל: הרב יעקב סמוט מוכחי שאלוניקי וז' וטעמיה צעיר שאלוניקי שהוא היה מוחס זן סמו"ט לרמזו אל ר"ח סור מרע וצשה סיה. וזלחתי כחיה"ס מהכ"ל אצרה"ס יחאק"ז ל' סכחזו שם וטעמיה כי המלריך דיקה לגלדי ה"ל חסכס השלס ל' יעקב פירמון ז"ל והובאלו דצריו לני ח"ל צ"ק ז"ל וכו' ובסוף דצריו חסס יעקב סמוט, ונחס נכלה צול"י שהוא ל' יעקב פירמון והי' מוחס סמוט ונעטס החמוד ע"כ. אכל בש"ת אצקת רוכל ס"ן ל"ע חסוס יעקב צר שחולל סמו"ט צשי"ן וז"כ צ"ק ר"י ע"ט.

לח 436. מהר"י פווימי. כחזו צעל ס' שפתי שנים צשער צח רכיס שהוא רבי יעקב פווימי ע"ט.

הגהות והערות

משפירא. ורבינו שמהה משפירא הוא רבינו שמהה בר שמואל החסום בחקנות מנגלל משנה חק"ק צ"ח מהר"ם ד"ס דף ק"י ע"ב ע"ס. והוא היה רבו של רבינו אביגדור הכהן היוצא הדיר צה"ל כ"ו. ובש"ח מהר"ק פרש ע"ד כולל השנה המשיב אל ר"א הכהן ע"ד שער קדושין משנה ה' אלפים ואל"ף היה הוא ורבו צדוק הראז"ה. ובש"ח מהר"ם ד"ס ק"ב השיב מהר"ם ל"ב צ"ב זינא וינאל וכחז וז"ל: הלא עייפם אלון הבכיות הכחיות והפלותי הכ' אביגדור הכהן הגדול אשר חשן המשפט על לבו וכו'. ובהר"מי הלכות מנחה ע"ה כחזו וז"ל: וכן הגיד לי וכו' שמוכרו פ"ר אביגדור כהן ז"ל הכהן צבל מיינות אושערייך וכו' והוא כמ"ס בפרק יוסקין פ"א הכהן היה מוויין. ומכל אלה מוכח ומוכרח כי רבינו אביגדור הכהן לא היו שנים כ"א אחד שהיה הלמיד מרבינו שמהה ומשפירא ומרבינו שמריא והוא היה מוויין והוא המוצא מדיר בשבלי הלקט פ"א ומ"צ והוא שמר"ם מכוזו, והוא אחד ואין שני לפניו כלל. וכן נראה בקרי"ה ריש דף י"ח ע"א ושם ע"ב ודף כ' ע"ב ע"ס.

ולחמי כוחזי רלחיי דבכי החסום יה"ש צליון תר"ל לז 93 ושם לז 113 בהערה כ"ח ילא לנון על הרב קרי"ה לערנב דבכיו הכוחוס ולהכריע ע"ס דבכי הרב המחבר ז"ל צמט"צ ז' דר"א הכהן היו שנים. והוא בשנים ולא עלמה לו כמח"ל.

אות ג'

עב 13. רנמ"ה וכו' ובס' שבה"ל וכו' וגם אומר שמצא בפסקים של רנמ"ה ז"ל נראה שחיבר פסקי הלכות וכו'. גם צמח"ס דעיס קי' קל"ה כתב ל"י צר אשר צבל הזוס' וז"ל: וכן מלא ל' בפסקות רבינו גרסום ז"ל ע"ס.

אות ה'

ע"ד 1. רבינו האי גאון וכו' וכתב בתשובה מהרש"ל סי' כ"ט דרב שיריא גאון סמך לבנו רב האי לגאון כשהי' בן כ' בשנת ד"א תשל"ו. אך הראב"ד בהר"ק כתב בדשנת השנ"ח נסמך לגאון והי' גאון מ' שנה וימי חייו ס"ט שנה ע"כ. ולפי"ז נולד לדעת הרמ"ל בשנת תשי"ו ולדעת הראב"ד בשנת תשכ"ט, ועמו הפכים גם הג"מ שיי' וביעל אח דעה הרש"ל. (עיין צה"ה חק"ן גריס חולדות רח"ג ושם בהערה ז'). והימה דבפסקי הר"מ ריקחנטי קי' הק"ס מניח ומס' ק' האטבלו שחנה מרב האי גאון סל' וז"ל: והכריע אנו כמה שצחוט מומר רב אהרן גאון ז"ל שהי'נו מתפללים צנימו והוא יושב וכו' ותשובה זו מולאה גם בצלבו ל' קרי' ע"א. ולפי השו' רש"ב ציחוקין נעטר מר רב אהרן גאון ז"ל בפרק שנה חל"ק דע"א לשערות שהיה שנה ל"א סל"ד. ואל"ף מוכח שנוצר רב האי גאון עוד כמה שנים גם לפני תשי"ו וה' דלא כמח"ל.

סי' תר"ד וז"ל: כי ילא הרב ל' שמה הדקנן והרב ל' לוי אחיו אחיו וכו' ע"ס.

סח 128. מ' שמואל ל' סיד וכו' ועמד לישראל בעת צרה במצרים וכו' ואח הג"ם למינהו וכו'. מעשה הל"ה והכח ההוא כחזו בפרק שפר

צנע יורה בקרי' ע"ס.

סח 143. רבינו שמואל שיקילי וכו' והר"ש בר שלמה הוא רבו של מהר"ם בר

ברוך וכו'. ולפי"ז החכם מהר"ע לונן רבו של מהר"ם צ"ב הוא הר"ם שיר מולייך מפלייח ע"ב בספרו גאל' לז ל"ו.

ע 193. רב שר שלום גאון וכו'. והיה גלחון צבורא חמר רב כהן לוק בשנה ד"א חר"ב —

י"ג (עיין לעיל במ"ה ע"ה). ועיין בחולדות רבינו כהן להב"מ ש"ר הפרס ל"ח ובקדמתו לתשו' הגאונים קדמונים דפוס צננין דף ע"א.

עא 195. רשב"ט וכו'. הוא ל' שמונן בר עוביה כמ"ס בקרי"ה דיד ע"א ובכ"ח ז' לז כ' ע"ס.

צבל החכם מהר"ע לונן בספרו על המדקדקים קודם לו ל' שמואל בר עוביה ע"ס לז של"ב בהערה, ובספרו הכדש גאל' קודם לו ל' שמואל בר נעורנאי ולא הגיד לנו מקורו אשר לא דכרו ע"ס לז ל"ב וקל"ג ור"ה.

הערות נוספות

אות א'

עב 4. רבינו אביגדור הכהן היו שנים וכו' וכו'. מ"ס אחד הלמיד רבינו שמהה הלמיד

רש"י, נראה שלקח דבריו מהש"ס הקבלה או מדברי מור"ם ז"ל בפרק יוסקין. כי ז"ל שיה"ק ד"א דמ"א ע"ב): ורבינו אביגדור הלמיד ל' שמהה מיערי וכו' היו צדוק הזה

(היינו צדוק הראז"ה וכו'). ושם לפני זה כתב על הראז"ה דנראה צ"ה יוסקין שהיה מנגלל ונתן שנת

ה"א כ"ד ע"ס ועיין יוסקין ד"א דף ק' ע"ב. ומור"ם ז"ל בפרק יוסקין כתב וז"ל: ובימינו (בימי הראז"ה) היה ל' שמהה הלמיד של רש"י וכו' אביגדור מוויין כהן היה הלמיד

[שז] ל' שמהה וכו' (ע"ס דק"ה ע"ב). והסיחה על הרב המחבר ז"ל שמתקן אחריהם לא שער מעשות שנים, כי

ל' שמהה מיערי הלמיד רש"י וקטעו לעדות יוסקין (ד"א ז"ל ע"ב) שנת ל"א תתק"ה, ואיך אפשר שהיה הלמיד

צדוק הראז"ה שנספר שנת ה"א כ"ד וכן הזמן כק"ס שנים צנייחס. גם מ"ס על ר"א הכהן הלמיד ל' משפירא

שאלן זה ר"א הכהן שמוציא מדיר בשבלי הלקט וכו' הוא שמהה, כי צה"ל נמלא כמה שנים צפירות שהוא הלמיד

ל"ס ומשפירא ז"ל, ע"ס סי' (צ') ל"ו ע"ז וכו'. ועוד ד"כ לא שנים היו רבינו אביגדור הכהן כ"א שלשה, אחד הלמיד

רבינו שמהה הלמיד רש"י, והכני הלמיד רבינו שמהה משפירא ורבינו שמונה, והשלישי צניי מהר"ם בר צדוק המוצא

מדיר צה"ל ומהר"ם מכוזו. לחינו בזה כי דברי הרב המחבר ז"ל מנומנים ואל"ף לקייסם כמו סמ"ס (*).

והנראה לי בזה הוא כי מ"ס צה"ל ל' שמהה מיערי ובפרק יוסקין הלמיד של רש"י ע"ס וז"ל רבינו שמהה

(* ומ"ס דהרנב שחזונו ומרבינו אביגדור מניח צה"ל ח"א ומ"צ מה שהיה משיב לו וכו', ובש"ח המדקס לא נמלא שהשיב ר"א הכהן לצבל צה"ל צממו חף ע"א. וכן מ"ס ומינהו כמה ש ע"מ יס כוח צה"ל רבינו אביגדור ז"ל ל' וצדקס כוח עניו מדיר ז"ל כ"א כחשך יראה הרואה; אין חיימה בזה כי הרב המחבר ז"ל כתב ע"ס צה"ל ח"א וכו' כ"י שהיו צדוק ולא ע"ס מדקס שהוא קלום ח"א, והמקלוו שמעתי ושינה סדרו ושינה פניו כממע (עיין בסל' ח"א לז 9 ועיין מ"ס החסום יה"ש צליון תר"ל לז 83 וכו').

הגהות והערות

אות ז'

עה. 14. ר"ה אינו מוכרז וכו' כמ"ש בנדרפס דף פ"א. עיין חוספוט ד"ה ובמחיל דקמן וכו' גמ"כ.

אות ט'

עו. 2. רבינו מוכיז וכו' מלפני מורי רבינו גרשום משפירא ע"כ. ע"ס הוא וז"ל רבינו שמחה משפירא, ועיין בשבלי הלקט סי' פ"א.

אות י'

עז. 31. רבינו יהודה בר יצחק וכו'. ונכחא שהיה צומן בעל שבלי הלקט ואמר לו כמה דינים, עיין בשב"ל סי' ל"ו וז"ל. ויהי נכחא שהוא רבו של הרקס שמכירו בסי' רע"ג (ועיין רקס במצ"ב).

עח. 69. רבינו יהונתן וכו' ואני הצעיר ראיתי על מציעא כ"ו וכו'. ובכ"י ר"ד אופנהיימר מאלים חידושו על ע"ס הרויז מכות סנהדרין ע"א ושנובוט (ע"ס 2—803) וחלוני הס על הכ"ף. ובכ"י רמ"ס (686) מנאל פירושו על הכ"ף ע"ס ז"ק ע"ס.

עט. 92. מ' יום טוב הנה העליר וכו' והיתה מנוחהו שנת ת"ט וכו' וכתב דהורה כן בשנת ת"ב עכ"ל. וכתיב הר"מ קערנבר בהקדמתו לסי' מניגס איצ"ה דנפטר ציוס' ו' אייר שנת ת"ד ככתוב על מלכת קנורו בקרקא ע"ס.

פ. 310. רבינו יצחק בר יהודה מוכיזו בפסקי ר"מ ריקאנטי וכו'. והיה הלמוד כ"י כנראה סס סי' ק"ס. ושם סימן הקט"ה השיב ל' מנחם צר מוכיז דורו ע"ס. ומונח גם נדקק סי' ש"ב והל"ו. ומס' שבלי הלקט סי' י"א מוכח שהיה מגדולי מנגלל וכן נראה גם נדקק סי' טע"ז ע"ס. והיה ח' מנעלי החוספות (עיין קוס"ד ד"ז ע"א).

פא. 378. רבינו יצחק משפירא רבו של ר"א בהן צדק וכו'. ע"ס הוא וז"ל רבינו שמחה משפירא וכן הוא בשב"ל. ורבינו יצחק משפירא לא נזכר בשב"ל הנדפס כלל. ועיין הערה ע"ב.

אות מ'

פב. 6. ר"מ מריקאנטי בומן הרשב"א וכו' וראיתי בס' כ"י דה"י תלמיד ר"א מורמישא וכו' אך אני מסתפק בזה כפי סדר זמנים וכו'. אם אמנם כי פסקד זמנים יש לקבוע זה אל זה, בכ"ז לא נראה שהיה הלמוד לפי שמזכירו בפסקי ב' פעמים סי' י"ח ק"ב ומקל"א ולא קרא לו מוכיז או רבי אף פ"א ע"ס.

פג. 98. מהר"ם איסרלאס ד"ה ועתה אמת אנדר וכו' וכתוב על המצבה של מור"ם כלשונו הוה: ביום ל"ג לעומר שנת של"ג בן ל"ג שנה עכ"ל. הנה לפי"ז נולד בשנת ס', והמיימא דבשנת ס' סמ"א סי' י"ד מנאל סקס ומרס שאל לקנות קמרי הכנע"ס

מדמוס המשיב גבול הר"מ מחלוצה ז"ל, ומסק זה נעשה ניוס ח' ד' (ז"ל ה') חלול שנת ש"י ע"ס, וח"כ היה צן עשר שנים בבה כתיבת הספק והמרס ה"ה זה נצר שא"א כלל, ולכן נראהו דברי הר"מ קערנבר הנו' שכתב צדוק ס' מניגס איצ"ה (לד מ"ב) שרק זה אמת שנפטר ציוס ל"ג לעומר, אבל בשנת של"ב כמ"ס ז"ל, ושמש הקהלה העיד לפני שכתוב בפסקי זכרונות הקהלה והס"ק שהי' הרמ"א זקן ושיש צומחו ולא צן ל"ג שנה ע"ס.

איברא דיש לפקק קלת כי בפטר מג"ע מה"ס צפ' דברים מנאל הספר של ר' אלעזר זקן אחיו של רמ"א שמה יוס' ל' ר"ה אב שפ"ג ע"ס. ואם הרמ"א ז"ל נפטר בשנת של"ב והיה זקן ושיש צומחו הוא קלת כמקו שיחיה ח' ומלחיו כ"א שנים ויוצר אחריו, ואף זהכל אפשר ונפטר שאלו ע"כ נקרא ר"א אחריו בנח"ח זקן מ"ה הוא קלת כמקו.

פד. 114. מהר"ם ז' דאנון וכו' ע"כ היו שנים, ה"ה הלמוד מה"ס ארובצ והיה צומן הגירוס משנת ר"כ (עיין מהר"י ארובצ). והשני תלמיד מהר"ם אלגאזי מחזונוי כמלחים שנת אחריו. וחלוני יש ע"ס כי לא מנאל זכרו בקורא הדורות וז"ל.

פה. 132. רבינו משה בר יקותיאל הזכירו ברין א' וכו'. והדין שהוא שאל מונח הרקס והוא השיב לו כמ"ס נדקק סי' ע"א ושם מוכח שהיה מגדולי שפירא ע"ס ובכ"י ש"ב.

פו. 162. הרמב"ן וכו' ויש מי שכתב שגם הרב ר"א מגרמישא בע"ס הרקח היה רבו ע"כ. אבל מלשון הרמב"ן נאגברו להחללות ס' המורה והמדע שכתב וז"ל: וכן ראיתי בנחזר הכב הסקיד ר"א מגרמישא ז"ל וכו' ומקיים: כל זה כ' הכב הסקיד ז"ל, ולא קרא לו רבי או מוכיז, מוכח מזה שלא היה רבו.

ודע דמלשון הרמב"ן הנו' שכתב על הר"א מגרמישא צ"ל ז"ל נראה שכבר נפטר הרקס צומן העורכין ע"ס המורה והמדע שהיה בשנת התקל"ב כמ"ס נאגברו הרמב"ם נמכתב קבל סקוקטפה ע"ס. וח"כ איך יעלוו דברי היוחסים והמחבר ז"ל שכתבו שהיה הרקס בשנת התקל"ח וגם אני מנלחי אה דברייהם (עיין הערה י"א). אם לא שנאמר כי צומן העורכין המזכר נמשך שנים רבות וז"ע.

פז. 184. רבינו משה ריש מתיבתא דמתא מחסיא וכו'. נראה שהוא רב משה גאון הנו' לפי שלא מנאל בחשו' רש"ר רק אחד משם משה (ועיין הערה נו"א). והרב המחבר ז"ל לא הכירו עוד בפסקי הר"מ ריקאנטי ולא זכר שהוא אשר כבר הביאו ובכ"י דיבר צו (עיין רב משה גאון).

פח. ק"א. 1. מהר"ם רבינו ישעיה הראשון כתב כן על רש"י וכו'. וכן יר"א נכדו כמו שיכחא הוואה נבלטותיו בשלטי הגנורים אשר קניב הכ"ף דוק ומנאל.

אות נ'

פח. 11. הר"ן בעל הדרשות תלמיד הרמב"ן ודיוחה מנוחתו שנת כ"ד לאלף הששי עכ"ל. והוא מוסר היוחסין (ל"א דף ק' ע"א סיין סס)

הנהגות והערות

הכח לבו (עיין הל'ן מפני הרי"ף ל"ה כבר ידוע וכו'), הנה מלאכותו בהשנותיו ומכיו הכל"ש פ"ט ס' ל"א וע"ו. ויותר נראה שהיא הבה עתה כחשך לראש הכולם ס. וד"ך שיהי' מוכח ל"א שהיא בעל הדרכות המזיד למעב"ן ושבע"ש ס' ל"ד לאלף השני.

צ. 31. רבינו נתן השיב לר' מנחם אחיו וכו'. הוא רבינו נתן המכרי המליד רש"י כח"ס בשבלי הלקט ס' ל"ט ועס ס' ל"ג הורה רבינו שמואל (הרשב"א?) תמוז של רבינו נתן צרכי ומכיר ז"ל. ועס ס' ע' השיב ל"ג לר' מנחם ז"ל. ובק' ע"ב השיב לר' מנחם אחיו ז"ל (וכן צדקת ס' ש"ד) ובק' ל"ז שאל לר' מנחם ל"ל נתן אחיו ז"ל. וחלוי במל"ג עוד יותר בשה"ל כ"י, כי זה הנדפס הוא דק קטור (עיין רבינו לזקיה צ"ל סמוט צמ"א, ועיין גליון מ"א לר' 39 וכו').

ולחזרו נמשכו כל קושרי הירוח בשמ"ק וז"ל וז"ל: וקפ"ל. ובשפתו ימים השני עור על המדה ויסקו לבנו של הרמב"ן ע"ש חז"ל ד' 59 חבל כולם כמדום במקומם מונח כולם שבו ברוחה מבלי רלוח צדק הדרכות שמוכיר מדיר לוח הרמב"ן ולא כתב עליו חזי לוח מוכי חף פ"א. ועוד שכתב עליו ע"ס רוב בלשן ז"ל, והרמב"ן גא' לירושלם עה"ק ביום ע' לאלף שנת ה"א כ"ו כח"ס נמכתבו צדק פירושו עה"ס ע"ש; ולא כדרכיהם שגפער הל"ן בשנת ה"א כ"י, ח"כ נפטר עוד צדק הרמב"ן ז"ל וד"ך ירחוב על הרמב"ן ב"ז ז"ל כנ"ל. וגדולה מזו מלחמי שמוכיר צו ח"ה הרלב"ג בפירושו עה"ס פ' תשא (ע"ש דרש ד'), והרלב"ג השלים פירושו ע"ס בראשית בשנת ה"א ל' כח"ס סס בשופו ע"ש. ולכן קדמו לשמוע ל"א שהדרכות הם להל"ן מש"ס הר"ף ככתוב בשער הספר ע"ש. ואף דברשך וא"ו מוכר הכל"ש ז"ל וד"ך ז"ל דרכו כח"ס הרב שמוכר ז"ל בשם הגליון

חלק ב'

אות ה'

צו. 82. השנות הראב"ד על הרי"ף וכו' וכבר כתבתי בה"ב וכו' (עיין שפעה עינים).

אות ח'

צז. 98. ס' חסידים וכו' והיבר ס' הכבוד וכמדומה לי שבספר חסידים מוכירו פ"כ. עיין צ"כ חסידים ס' קל"ג, ש"א, המ"ע, חס"ב ותפ"ח (ועיין ס' הכבוד).

צח. 101. ס' הפך היבר רבינו חננאל וכו'. אלף מהראשונים בכמה מקומות נראה שלא קיבצו ל"א וכן על ס' המקלועות המיוחס לו עיין זה בלוח נ"ו. וכבר הלכ"ך בזה ה"ב"ט ש"י"ב בתולדות ל"א העדה ל"ו ע"ש ותמ"א דבני חס"ן.

צט. 111. חקת החירה ספר קרמון מוכירו מהר"י קולון ובשרש קע"ח (ל"ג קע"ז) כתב שחיברו בנו של רבינו אשר. (ז' וראיתי בס' כ"י וכו' כ"ל. ונראה שנקלח הספר כן לפי שמס"ס כל דין צלשון זלח חקת המורס ע"ש.

אות מ'

ק. 8. מאור עינים עמ"ש מפרי וכו' ס' ש"ז עכ"ל. וכתבתי (וחלוי הוא הל"ג) ע"ש. ואח"כ מוכרתי שרנו בזה על ספר חלוזי עינים ל"ל. שיהי' מן האדומים ז"ל, ועיין בל"ס ה' ל' קמ"א.

קא. 19. מאירת עינים וכו' ועוד כי בס' מ"א ר"ת ע"י נ"ס כותב על הרשב"א נר"ו ועל כתר ש"ט כותב רש"ט גאון ז"ל, ואם לא יש מ"ס צ"ל שהר"י דמן עכו והרשב"א האריכו ימים ורש"ט נפטר במבחר ימיו עכ"ל. אלף מוזני בשל

אות א'

צא. 76. ס' האורה וכו' ומיוחס לרש"י וכו' ובחי' הריב"ב"א וכו' כתוב ור"ש תירץ בס' האורה עכ"ל. וכן צבלנו דף ק"צ ע"ג ודף ק"ז ע"ב מיוחס לר"ש ולא לרש"י, ובדף קכ"ב ע"א כתוב וז"ל: וכן ממי כתב ר"ש ז"ל בשם צעל העטור: ז"ל צ"כ האורה עכ"ל. ואפשר דכל אלה הם מהעניינים שנקופו כח"ס המוכר ז"ל בפנים, או שני ספרי האורה הם.

אות ב'

צב. 106. בעלי הנפש מהראב"ד וכו' והוכירוהו החיים' ביומא וכו'. וגם הראב"ד עלמו מוכירו צדקת המים דעים ס' ל"ז ח"ל: וכך כתבתי חזי צ"כ בעני' הנפש שפנתה וכו' פ"ס.

אות ג'

צג. 1. ס' נאולה להרמב"ן קבלה כ"י, הזכירו בסה"ד וכו'. וכ"כ צשי' שמש לקס הקפ"ד, וליחא כי כמזון כן הוא על עיניו הבוללה ואשר יסיה בצחרכים המינים והיה צד צפ"ס מאור עינים צכ"י, ובס' מ"ג מעסקי ממנו ענין שלם ע"ש בשופו.

צד. 44. גינת ביהן לרבינו טודרוס בר מאיר הלוי בקבלה ע' בסה"ד וכו'. ל"ל רבינו מאיר צד טודרוס הלוי וכ"כ סס צב"ד וכ"כ המהגר ז"ל בעלמו במש"ב ע"ז ובפני' דקפ"ס ו"א ל' ד' בעטום.

אות ד'

צה. 21. ס' דיונים חברו ר"י הכהן וכו' הר"ס אלשקר וכו'. וכ"כ בתשנות מהר"ס ד"ס סימן חל"א, וכ"כ צפסקי הר"ס קינלמני ס' רש"י ח"ל: רבינו יהודס סתכן צ"כ הייניס ע"ש.

הנהגות והערות

דיני נהג. גם בשנתי הקטע ק' לטע דנין אחד ממעון ומלכ' כ' הכי אחתא בקדור עולם ע"ש.

מגדל סח' צה"ל חמילין מ"ה ה"ד סכחז על רבואיו הכסב"א והרביע' לטע' (נוסח ערוך) יזוכח שרנסב"א נסטר לפניו (הכ"ס).

אות ר'

קח 33. רקח ד"ח ודע דהרבה רבנים וכו'. בסי' קפ"ו (ו"ו) מוזרי רבינו יהודה, נכ"ל' שהוא ח' תשלשה רבואיו שנקדחו בן, והס: רבינו יהודה נב' ילחך, ר' יצ"ק נב' מחזיר וכו'. חסדיו וכו'. — ק' שיע"ט (ל"ג שיע"ט) מורי רבינו שמחה, לא מוכר שמו עוד בכל ק' הרקס, וגם סע רק בזבוחן פסקו סדר עולם, והסב' המחבר ז"ל לא הרגיש בזה כח"ש לטע"ל הערה ק"ו. בסי' רנ"ו וכו' רבינו אברהם, ונראה שהוא ר"א בנ' שמואל משפירא הזכר שם ק' ל"ג. ואולי הוא אחיו של רבינו שמחה משפירא (עיין הערה ע"ג). בסי' סט"ו מורי רבי יצ"ק נב' משה, ע"ס הוא וז"ל נב' מחזיר וכו'. ברכה שם וק' ספ"ג וספ"ו. — בסי' מ"ח רבינו משה, אולי ל"ג כ"מ הבין כמו בסי' קפ"ג. — בסי' ס"ז מורי ה"ר אלעזר בר יצ"ק ז"ל, קרוב לשיעור שהוא בר יצ"ק נב' מחזיר המ' ואין לורד לנפש הספר ולומר דאפשר שהוא מכ עניו וזוק.

ודע כי מוזרי ר' יצ"ק נב' משה חזיו ור' יצ"ק נב' מחזיר נבו שהוא ר' יצ"ק משפירא, מוזרי ברכה עוד כ' יצ"ק ממגדל' כמה פעמים והיה ג"כ נבו כנראה מק' שכלע שבהז' ור' יצ"ק ממגדל' הורה לנו וכו' ע"ש.

אות ש'

קט 76. שלטי הנבחרים וכו' וזהו ספר המחלוקות ע"כ חז"ל מינה דבחוק פלגי הנבחרים אשר קניז הר"ף מוזרי חזירי ח"ה ס' המחלוקות כאשר יראה הרה"ה, וז"ל זה למדו וזה למדו.

קי שם — וחיבר עור ספר הפשוטים עכ"ל. חז"ל שקדמתו כ' פעל דינו' שיש בנס חלוקי דעות מיצר ס' המחלוקות ועל דינו' שאין בנס מחלוק' כלל מיצר ס' ה"ח מ"ס ע"ש. ה"ח למדע שלא קרא לו ס' הפשוטים ככ"ל.

קיא 112. שערי אורה חיברו ר"י ניקטוליא וכתב ס' הקירא וכו' שבשנת ק"י היה וכו' אך ראיתי וכו' היה מיוצאי ספרד שנת רנ"ב וכפ"ו וגו' משם הר"י דמן עכו מעשה ברי' ניקטוליא וכו' אולי הוא על' הראשון עכ"ל. אבנ' שיע"ט אשחיע"טתיה להנלוך המחבר מ"ש הוא עלתו כמה פעמים דהר"י דמן עכו היה חלמיד הנב' ונעל' סודו של הרמב"ן שהיה בקוף האלף המנ"ש (עיין הר"י דמן עכו, מחלוקת בינים), ואם הר"י דמן עכו מביא מעשה ברי' ניקטוליא ע"כ היה זה קדמון משני אלה שהיו בשנת ק"י וכו' כ:

אות ת'

קיב 19. חוספית רבינו יהודה וכו'. ונכלנו דף פ"ב ע"ז מביא בנס הפ"ק ז"ל הו"ן רבינו יהודה נב' הכונס (מס' ב"ק). ונחט' מהר"ס ד"ע ס' חקל"א מוזרי חו"ן רבינו יהודה מפלגיש על צ"ב ע"ש.

קב 23. מאמר מרדכי סדר הגט וס' החליצה להרב מ' ישראל חוקיקו בא"ס נדפס ב'ינוציא. א"ק כי כנר אהרו רז"ל לא ראו, אינה ראו, כנ"ל ל"ג ע"ש. הוא וכו' המחבר על ס' הר הגט נסמ' מ' כ' ס' חוקיקו וסדר החליצה נסמ' מ' א' מ' כ' מ' ר' ד' כ' חוקיקו מרדכי שא"ן שדפסו בקשר פני ימק' לנ' מנחם בר ימק' מווייטה ב'ינוציאה.

קג 62. מדרש וכו'. (ז) מדרש הרנינו הוכירו רבינו הרקח וכו'. ומכאן גם בשנתי הקטע ק' ל"ג ע"ש.

קד 148. מנחה יהודה וכו' יהודו בשנת ה"א ע"ג עכ"ל. חז"ל בנ' ויבש פסוק חלבי שאל הביא דברי הרלב"ג מפורשו לפ' ויהי, ובקוף ס' גדאשית כ' הרלב"ג שפסגים מ' התקד"ב ה"א ל'. ואולי המחבר חוסף' זו דברים בקוף יתנו י"ז כחז' אח"ה פירושים מסי השמועה בערס' הכנס' החומרע על' האסר (הכ"ס).

אות נ'

קה 29. ס' הנייר וכו' וכו'. וז"ל לא מתפייגה היימי לאונר שפסגיש שם הספר ע"י ח' המחוקקים וז"ל ס' ה' נזיר והוא ל"ג צעה"ט כח"ס בקונטרס שם הבדל"ס לנכד מהר"ם שילישע"ט ע"ש, והזכר ס' המזיר שג"ס מהרי"ק שרס ע"ג ע"ש. ואולי לחוס' לדברי מעתיק ח' שאמר דס' הספר ס' פאשייר שהוא כ"י נלע"ז כמ"ס פנינים.

אות ס'

קו 14. סדר עולם חיבר רבינו שמחה תלמיד רש"י וכו'. וכ"כ בקוס"ד ריש דף י"ח ע"א, ומקובין פלג'ס ומש"ל הח"ס' כלל ס"ד ק"י ג' ע"ש. ומינה דנב' הרקח סימן שיע"ט ינ"ל יין תפיעה מס' ס"ד עולם וכחבו גדאשו וז"ל: זה נוסח ח"ס'ע של מורי ה"ר שמחה ז"ל עכ"ל. ואין לויר' שה"ר שמחה זה הוא הלמודי רש"י, כי רש"י הלמודי רש"י נסטר לעיניו ביהמ"ק בשנת ד"ח תמס"ה (עיין לטע"ל הערה ע"ג), וההקד' ז"ל היה ד"ח תמס"ה סימן ציומק"ן (ועיין ג"כ הערה י"א) ונב' חזיון כק"ל פנים ויזכר ציומ"ס. גם נראה שכל' הסי' הוא הח' מס' ק"ט לשי' שקרוב לטופו כחז' עד כאן לשון ק"ט ע"ש, ונחטבו מוזרי רש"י ונ"ל קרא לו מורי, ומוזרי ל"ח שמי כנ"ל פנה אחר רש"י מויערי, ונב' גדאשו מהר"ס הנה' בחז' רבינו קסם ולא הלמודי רש"י או רש"י מויערי ע"ש. מכל' חלה מוכח שאין ל"סם ס' ק"ט הנה' לרש"י הלמודי רש"י כ"א לרבינו שמחה אשר שביה רבו של הרקח. ואולי הוא רש"י משפירא רבו של רבינו אבניגור הכהן ועולה ימה בקדור ומינס' ג"כ.

קיז — שם — כנראה שרבינו שמחה חיבר בסי' סדר עולם דיני ממונות ודיני א"ה ע"כ. וכן מס' הרקח ס' שיע"ט הנה' לתמו' שמיצר נב'

לוח הנשמטים

יש כמה גדולים שנוכרו בפנים שונים, כמו ר' ישראל בר מאיר די קוריל (עיין וזה), וכמה פעמים נזכר בלי שם אביו. וכן הרב קויפמן (עיין וזה), ובס"א קרא לו ר' משה קויפמן (עיין כלי הריינים), וכן ר' משה יחיאל קויפמן (עיין לחם ההנים), ורבים כמותם. וזו סבה לכמה השמטות וכן לרבות ולחביא שם גדול אחר ב' פעמים, כמו: ט' אברהם יחיאל פישל באות א' 57 וכן 98, וכן הרב צבי הירש בע"ס קב הישר באות ה' ובאות צ' עיין שם. והקרא ישא ויפלה.

חלק א'

- מ' אברהם בהג"מ יצחק חיות, (עיין הולך הנים צמ"צ).
 מהר"א (אהרן) חסון, (עי' מ' כבוד קלעי וז"ל).
 רבינו אלעזר בר יב"ק (רבו של הרקח), (עי' קח צמ"צ).
 ר' אנומלי, (עי' עולמ צמ"צ).
 מ' אריה רב בחייצפילד, (עי' מ' כבוד כץ נחפאטוט).
 ה"ר אשר, (עי' ספר המנהגות צמ"צ).
 הרא"ש מפלייזא, (עי' רבינו אשר עולמיל).
 מ' דוד זקנו של הרב יד רוד, (עיין פי' ס' סקידים צמ"צ).
 רבינו דוד הכהן, (עיין הסג"ל).
 ה"ר חיים בר מרדכי, (עיין רבינו חיים הכהן).
 ר' ירעיה הפניני, (עי' חלק חלפין, רקמות צמ"צ).
 ר' יהודה בר אליעזר, (עיין מנחת יהודה צמ"צ).
 ר' יהודה בר משה, (עיין רבינו יהודה זכ קלונימוס).
 מ' יהודה נגאר, (עיין ספרי חיים צמ"צ).
 רבינו יהונתן, (עיין הסג"ל).
 מ' יוסף מולכו, (עיין שולחן גנוס צמ"צ).
 הרב יחזקיהו, (עיין הגהות מהר"ם צמ"צ).
 ה"ר יחיאל מפאריש, (עיין חוספות צמ"צ).
 מ' יעקב הכהן, (עיין דעת קדושים צמ"צ).
 ר' יעקב בן מהר"ש הלוי, (עיין מ' ילמך הלוי).
 מ' יצחק עראמה, (עיין עקידה ילמך צמ"צ).
 מ' יצחק פראנקו, (עי' מ' מרכי קלעי).
 ה"ר ישמעאל, (עי' הכ"ף).
 ר' ישמעאל בן אלישע כ"ג, (עי' חמונס צמ"צ).
 מ' מאיר יצחקי, (עיין אור יקרות צמ"צ).
 הרב מנחם בר שלמה, (עיין שכל עוז צמ"צ).
 מ' משה בירדגו, (עיין משגיח צמ"צ).
 רבינו משה בר יעקב, (עיין שושן סודות צמ"צ).
 רבינו משה, — כהן (רבותיו של הרקח), (עיין רקח צמ"צ).
 ר' נחוניא בן הקנה, (עיין צה"י צמ"צ).
 מ' שלמה אלעמי, (עיין אגרת המוסר צמ"צ).
 הג"מ שלמה אפרים, (עיין עוללות חשנים).
 מהר"ש די אבילת, (עיין כהר הורה צמ"צ).
 רבינו שמואל מאיבורא, (עיין רבינו סרן).
 מ' שמואל ארקוילמו, (עיין ענונות הנוסס צמ"צ).
 מ' שמעון מפונטשוב, (עיין כבוד הנים צמ"צ).

חלק ב'

- אגן הסהר, (עיין מזהב דוד).
 בית יהודה, (עיין מ' יהודה לריב די מדינת צמ"ל).
 חוד מלך, (עיין ספרא דלכיעותא).
 חזן עשיר, (עיין מ' עמאלול חי ריקי צמ"ל).
 חבור התשובה, (עי' ע' מנסס זכ שלמה המלכיי צמ"ל).
 חושב מחשבות, { (עיין מ' עמאלול חי ריקי צמ"ל).
 יושר לבב, {
- מדרש ר' נחוניא בן הקנה, (עיין קים).
 מתנת עני, (עיין קצור מזכתי).
 עין משפט, (עיין שלגי הגזריס).
 פאר יעקב, (עיין מ' יעקב זאק צמ"ל).
 פי' איכה, (עיין מ' שמואל די וילס צמ"ל).
 שושנים לרוד, (עיין מ' זור סאכוד צמ"ל).